

Hva tror Jehovas vitner på?

Tekst/illustrasjoner:

Jehovas vitner

Filosofiske spørsmål:

Anne Schjelderup og Øyvind Olsholt

Sist oppdatert: 15. november 2003

I denne delen skal vi blant annet høre at Jehovas vitner vil tilbake til den «opprinnelige» kristendommen, den som eksisterte blant de aller første kristne og som vi kan lese rett ut av Bibelen. Vi skal også få forklart hvor navnet «Jehova» kommer fra. Ellers vil vi her se nærmere på de viktigste oppfatninger og standpunkter som kjennetegner Jehovas vitner som religiøst samfunn. (Du finner alle bibelsitatene rett etter hovedteksten.)

Jehovas vitner i et nøtteskall

Jehovas vitner tror at Gud snart vil opprette et Paradis på jord der alle vil leve i fullkommen lykke, fred og fordragelighet. Dette er et sentralt tema i Jehovas vitners forkynnelse.

Jehovas vitner tror at Bibelen er Guds ord. De tror at Gud ledet bibelskribentene til å skrive det han ville de skulle skrive. Ifølge Jehovas vitner er alt som står i Bibelen sant og vitenskapelig nøyaktig, og profetier nevnt i Bibelen er blitt oppfylt. Det er Bibelen som gir kunnskap om Gud, meningen med livet, jordens fremtid og hvordan vi bør leve.

Jehovas vitner tror at det bare finnes én sann religion, nemlig kristendommen. Men etter deres oppfatning har kristenhetens kirkesamfunn i dag på mange måter gått bort fra den opprinnelige kristendom som Jesus og de første kristne forkynte. Jehovas vitner går inn for å holde seg til den rene, opprinnelige kristendom slik den er uttrykt i Bibelen, og ser bort fra bestemmelser og trosbekjennelser som man er blitt enige om på ulike kirkemøter opp gjennom tidene. Deres tro skiller seg derfor på flere områder ut fra den katolske, ortodokse og protestantiske tro.

Jehova er Guds navn

Bibelen ble opprinnelig skrevet på hebraisk og gresk. I den hebraiske delen (Det gamle testamente) blir Guds navn brukt ca. 7000 ganger, mye oftere enn noe annet navn. Dette navnet ble skrevet med de konsonantene som på norsk tilsvarer «JHWH». (Hebreerne føyde til vokalene når de leste.) Man vet ikke sikkert hva som var den opprinnelige uttalen av navnet, men «Jehova» er den uttalen som er mest utbredt idag.

Noen mener at navnet heller bør uttales «Jahve». I mange bibeloversettelser har oversetterne brukt ordet «Herren» i stedet for dette navnet (direkte oversatt betyr ordet «Jeg er»). Jehovas vitner mener at dette er galt. Vitnene hevder også at dette navnet opprinnelig stod i den greske delen av Bibelen (Det nye testamente).

Vitnene bruker ofte navnet «Jehova» når de snakker om Gud eller ber til Ham. De viser til at Gud selv ønsker at dette navnet skal brukes (2. Mosebok 3,14-15, se fotnoten i noen oversettelser), og mener at det er lettere å utvikle et personlig forhold til en Gud som har et personlig navn.

Ingen treenighet, Gud er én

Jehovas vitner forstår Bibelen slik at det finnes bare én Allmektig Gud, Skaperen, og at han har navnet Jehova (Salme 83,19). Jesus er Guds Sønn, og underordnet sin Far. Den Hellige Ånd er Guds aktive, virksomme kraft. Jehovas Vitner tror altså på både Faderen, Sønnen og Den Hellige Ånd. Men de tror *ikke* på treenighetslæren som går ut på at disse tre er like mektige, og at de er tre personer i én Gud.

Jesus – frelser og konge

Jehovas vitner ser på Jesus som sin Frelser. De tror at han gav sitt liv som en «løsepenge» for menneskene (1. Timoteus 2,5-6), at han kjøpte tilbake den muligheten til å få evig liv som menneskeheten mistet da Adam og Eva var ulydige mot Gud (Romerne 5,12-18). Kort tid etter at Jesus døde ble han oppreist til liv som en åndeskapning.

I dag sitter han ved Guds «høyre hånd» i himmelen (Hebreerne 10,12-13) og har stillingen som Hode for den kristne menighet (Efeserne 5,25) og som Konge i Guds rike (Johannes 18,36-37; Daniel 7,13-14). Jehovas vitner ber til Gud, eller Jehova, i Jesu navn (Johannes 14,6).

Guds rike — et hovedtema i Bibelen og i Jehovas vitners forkynnelse

I «Fadervår» lærte Jesus disiplene å be om at Guds rike må komme (Matteus 6,10), og han sa at hans etterfølgere skulle forkynne evangeliet eller budskapet om dette riket over hele jorden (Matteus 24,14). Guds rike er kommet når det er Gud som styrer.

Jesus er blitt utnevnt til å være konge i dette riket. Han skal herske fra himmelen sammen med en gruppe medregenter, i alt 144 000, som er «kjøpt fra jorden» (Johannes åpenbaring 14,1-4, Daniel 7,27). Dette riket, denne himmelske regjeringen, skal fjerne alle styresmakter på jorden (Daniel 2,44) og selv overta styret. Da vil det bli rettferdighet og fred på jorden (2. Peter 3,13, Johannes åpenbaring 21,4). Jehovas vitner legger vekt på å forkynne om dette riket.

Fremtidshåp

Ifølge Jehovas vitner vil de som tror på Gud og Jesus, og samtidig gjør som Gud vil, få evig liv. De aller fleste av dem vil få leve evig her på jorden, som skal bli et paradisi. En liten gruppe på i alt 144 000 (Johannes åpenbaring 14,1-4) kommer til himmelen for å være konger og prester sammen med Jesus Kristus (Johannes åpenbaring 20,6). De skal regjere over den nye jord.

De som har dødd opp gjennom tidene, vil bli levende igjen (Apostlenes gjerninger 24,15). De som står i et godt forhold til Gud når Guds rike griper inn, vil få overleve «den store trengsel» og behøver ikke å dø i det hele tatt (Johannes åpenbaring 7,9-17). De som ikke tror på Gud og Jesus og som ikke gjør som Gud vil, blir borte. De dør, det vil si at de slutter å eksistere.

Ikke evig pine i helvete

Ut fra det som står i Bibelen tror ikke Jehovas vitner at mennesker har en udødelig sjel som lever videre når de dør (Forkynneren 9,5-10, Jakob 5,20). Når man dør, går hele mennesket i oppløsning og blir til jord igjen (1. Mosebok 3,19). Ifølge Bibelen *er* menneskene sjeler (også dyrene *er* sjeler). Det betyr at sjelen ikke er udødelig. Det finnes ingen del av mennesket som lever videre i en annen form etter døden og kan oppleve smerte eller glede. Håpet for de døde er en oppstandelse, eller å bli skapt på ny.

Ordet «helvete», som står i mange bibeloversettelser, er oversatt fra det greske ordet «Gehenna». Gehenna var søppelplassen utenfor Jerusalem hvor avfall ble brent opp og ble borte. Jehovas vitner tror at når Jesus snakket om at noen ville komme til Gehenna, brukte han denne søppelplassen som et bilde på at de ville slutte å finnes.

Meningen med livet

Jehovas vitner tror at da Gud skapte de første menneskene, var det meningen at de skulle leve evig i et paradys på jorden og at det er mulig å få evig liv i et slikt paradys. I dette paradiset, som snart vil bli opprettet, vil menneskene leve i fred med hverandre og i harmonisk balanse med naturen. Det å leve i harmoni med Gud nå og ha håp om evig liv i en verden der alt er i samsvar med Guds vilje, er det som gir livet mening.

Bibelsitater som teksten henviser til

2. Mosebok 3,14-15

«Da sa Gud til Moses: «Jeg er den jeg er. Slik skal du svare isrealittene: «Jeg Er» har sendt meg til dere.» Så sa Gud til Moses: Du skal si til isrealittene: Herren, fedrenes Gud, Abrahams Gud, Isaks Gud og Jakobs Gud, har sendt meg til dere. Dette skal være mitt navn til evig tid, og det skal de kalle meg fra slekt til slekt.»

Salme 83,19

«Måtte de skjønne at du alene, du som har navnet Herren, er Den Høyeste over hele jorden.»

1. Timoteus 2,5-6

«For det er én Gud og én mellommann mellom Gud og mennesker: mennesket Kristus Jesus, som gav seg selv som løsepenge for alle. Slik var hans vitnesbyrd da tiden var inne...»

Romerne 5,12-18

«La oss sammenligne dette med det som skjedde da synden kom inn i verden. Synden kom på grunn av ett menneske, og med den kom døden. Og døden rammet alle mennesker, fordi alle syndet. Synden var i verden også før loven kom. Og selv om synden ikke blir regnet som synd der det ikke er noen lov, hersket likevel døden fra Adam til Moses også over dem som ikke hadde begått noe lovbrudd slik som Adam. Adam står her som et motstykke til ham som skulle komme. Men det er likevel annerledes med Guds nådes gave enn med Adams fall. På grunn av den enes fall måtte mange mennesker dø. Men Guds nåde er uendelig mye større: Den er en gave, og den gis til de mange i rikt mål på grunn av det ene menneske Jesu Kristi nåde. Og det er annerledes med gaven enn med den enes synd. For dommen over én mann førte til fordømmelse, men nådens gave førte til frifinnelse, enda det var mange som hadde falt. Døden fikk herredømme på grunn av et eneste menneskes fall. Hvor mye mer skal da

ikke de eie livet og få herredømme ved den ene, Jesus Kristus, de som tar imot Guds store nåde og rettferdighetens gave. Altså, likesom én manns fall ble til fordømmelse for alle mennesker, så fører én manns rettferdige gjerning til frifinnelse og liv for alle.»

Hebreerne 10,12-13

«Men Jesus har båret fram et eneste offer for synder og har deretter satt seg ved Guds høyre hånd for alltid. Nå venter han bare på at hans fiender skal bli lagt som skammel for hans føtter.»

Efeserne 5,25

«Dere menn skal elske hustruene deres, slik Kristus elsket kirken og gav seg selv for den...»

Johannes 18,36-37

«Jesus svarte: «Mitt rike er ikke av denne verden. Var mitt rike av denne verden, hadde mine menn kjempet for meg, så jeg ikke skulle bli overgitt til jødene. Men mitt rike er ikke herfra.» «Så er du da konge?» sa Pilatus. «Du sier det,» sa Jesus. «Jeg er konge. For å vitne om sannheten er jeg født, og derfor er jeg kommet til verden. Hver den som er av sannheten, hører min røst.»»

Daniel 7,13-14

«Videre så jeg i mine nattsyner: Se, med himmelens skyer kom det en som var lik en menneskesønn. Han nærmet seg den gamle av dager og ble ført fram for ham. Han fikk herredømme, ære og rike, folk og stammer med ulike språk, alle folkeslag skal tjene ham. Hans velde er et evig velde, det skal ikke forgå, hans rike går aldri til grunne.»

Johannes 14,6

«Jesus sier: «Jeg er veien, sannheten og livet. Ingen kommer til Faderen uten ved meg.»

Matteus 6,10

«La ditt rike komme. La din vilje skje på jorden som i himmelen.»

Matteus 24,14

«Og evangeliet om riket skal forkynnes i hele verden til vitnesbyrd for alle folkeslag, og så skal enden komme.»

Johannes Åpenbaring 14,1-4

«I mitt syn fikk jeg se Lammet stå på Sions berg og sammen med det de 144 000 som hadde Lammets navn og dets Fars navn skrevet på pannen. Fra himmelen hørte jeg en lyd som bruset av veldige vannmasser og som drønnet av sterk torden. Og lyden var som når harpespillere spiller på sine harper. Foran tronen og de fire vesener og de eldste synger de en ny sang, en sang som ingen kunne lære uten de 144 000, de som er frikjøpt fra jorden. Det er de som ikke har besmittet seg med kvinner, for de er som jomfruer. Det er de som følger Lammet hvor det så går. Det er de blant menneskene som er frikjøpt for å være en første frukt for Gud og Lammet.»

Daniel 7,27

«Kongedømmet og veldet og makten i rikene under himmelen skal bli gitt til det folk som er Den Høyestes hellige. Deres rike skal være et evig rike, og alle makter skal tjene og lyde dem.»»

Daniel 2,44

«Men på den tid da disse kongene rår, skal himmelens Gud opprette et rike som aldri i evighet går til grunne. Det riket skal ikke gå over til noe annet folk. Det skal knuse og gjøre ende på alle de andre rikene, men selv skal det bestå i evighet.»

2. Peter 3,13

«Men vi ser fram til det han har lovt: en ny himmel og en ny jord, hvor rettferdighet bor.»

Johannes Åpenbaring 21,4

«Han skal tørke bort hver tåre fra deres øyne, og døden skal ikke være mer, heller ikke sorg eller skrik eller smerte. For det som før var, er borte.»»

Johannes Åpenbaring 20,6

«Salig og hellig er den som har del i den første oppstandelse. Over dem har den annen død ingen makt. De skal være Guds og Kristi prester og herske med ham i tusen år.»

Apostlenes Gjerninger 24,15

«...og jeg har det samme håp til Gud som disse har: At rettferdige og urettferdige en gang skal stå opp fra de døde.»

Johannes Åpenbaring 7,9-17

«Deretter så jeg en skare så stor at ingen kunne telle den, av alle nasjoner og stammer, av alle folk og tungemål. De stod foran tronen og Lammet, kledd i hvite kapper og med palmegrener i hendene. Og de ropte med høy røst: Seieren tilhører vår Gud, han som sitter på tronen, og Lammet. Alle englene, som stod i en krets om tronen og de eldste og de fire vesener, kastet seg ned for tronen med ansiktet mot jorden og tilba Gud og sa: «Amen. All lov og pris og visdom, takk og ære, makt og velde tilhører vår Gud i all evighet. Amen.» En av de eldste tok da ordet og spurte meg: «Disse som er kledd i hvite kapper, hvem er de, og hvor kommer de fra?» «Herre,» svarte jeg, «du vet det.» Da sa han til meg: «Dette er de som kommer ut av den store trengsel, og som har vasket sine klær og gjort dem hvite i Lammets blod.» Derfor står de nå for Guds trone og tjener ham dag og natt i hans tempel, og han som sitter på tronen, skal reise sin bolig over dem. De skal ikke lenger sulte eller tørste, og sol eller brennende hete skal ikke falle på dem. For Lammet, som står midt foran tronen, skal være deres hyrde og føre dem til kilder med livets vann, og Gud skal tørke bort hver tåre fra deres øyne.»

2. Timoteus 3,1-5

«Du skal vite at i de siste dager skal det komme vanskelige tider. For da vil menneskene være egoistiske, glade i penger, fare med skryt, være overmodige, snakke stygt om andre, være ulydige mot foreldre, utakknemlige, uten respekt for det hellige, ukjærlige og uforsonlige, fare med sladder, mangle selvbeherskelse, være rå, likegyldige for det gode, svikefulle, oppfarende, innbilske. De elsker lystene høyere enn Gud. I det ytre har de gudsfrykt, men de forneker dens kraft. Vend deg bort fra slike folk!»

Johannes Åpenbaring 12

Her gjengis bare de første fem vers:

«Et stort tegn viste seg på himmelen: En kvinne som var kledd i solen, med månen under sine føtter og med en krans av tolv stjerner på hodet. Hun var med barn og skrek i barnsnød og fødselsveer. Også et annet tegn viste seg på himmelen: En stor ildrød drake kom til syne, med sju hoder og ti horn, og på hodene hadde den sju kroner. Med halen drog den med seg tredjedelen av stjernene og kastet dem ned på jorden. Draken stilte seg foran kvinnen som

skulle føde, for å sluke barnet så snart det var født. Da fødte hun et guttebarn, som en gang skal styre alle folkeslag med jernstav. Og barnet ble rykket opp til Gud, til hans trone...»

Forkynneren 9,5-10

«De levende vet at de skal dø, men de døde vet slett ingen ting. De får ikke lenger noen lønn, for minnet om dem er glemt. Deres kjærlighet, hat og misunnelse er det slutt med for lenge siden. Aldri i evighet skal de få del i alt det som skjer under solen. Så gå og spis ditt brød med glede, og drikk din vin med godt mot! Gud har jo for lenge siden samtykket i det du gjør. La alltid dine klær være hvite, og la det aldri mangle olje på ditt hode! Nyt livet med den kvinnen du elsker, alle dager i ditt tomme liv som Gud har gitt deg under solen. For dette er din lodd i livet, midt i alt det strev og slit som du har under solen. Alt du kan gjøre med din hånd, skal du gjøre etter beste evne. For i dødsriket, som du går til, er det verken arbeid eller plan, verken kunnskap eller visdom.»

Jakob 5,20

«...så skal dere vite: Den som får en synder til å vende om fra sin gale vei, han redder en sjel fra døden og dekker over en mengde synder.»

1. Mosebok 3,19

«Med svette i ansiktet skal du ete ditt brød, inntil du vender tilbake til jorden, for av den er du tatt. Av jord er du, og til jord skal du bli.»

Ideer til filosofiske samtaler

1. Om Gud

Tror du at Gud finnes? Hvis ja, hvordan tror du Gud er? Er det mulig å kjenne Guds vilje? Hvordan kan vi være sikre på at det er Guds vilje vi har med å gjøre og ikke vår egen vilje? Det fleste vil si det er galt å gjøre som de andre vil og ikke som vi selv vil. Kan det da være galt å gjøre som Gud vil og ikke som vi selv vil? Eller er ikke Gud «utenfor oss selv» slik andre mennesker er «utenfor oss selv»?

Hvorfor omtales forresten Gud alltid med ordene «Ham» og «Far»? Betyr dette at Gud er en mann eller er dette bare tilfeldige navn vi mennesker har gitt Gud? Kunne vi like gjerne omtalt Gud som «Henne» og «Mor»?

2. Én sann religion

Jehovas vitner tror at det bare finnes én sann religion og at dette er kristendommen. Hvilke krav vil du stille til en «sann» religion? Må den være sann for alle mennesker (som kjenner til den), eller holder det at den er sann bare for en mindre gruppe mennesker (i tilfelle hvor mange)? Kan det finnes flere sanne religioner på samme tid eller kan det bare finnes én?

Det finnes svært mange historiebøker som tar for seg store temaer som f.eks. den andre verdenskrig. Men kan vi noensinne peke på én av disse bøkene og si at den er sann mens alle de andre bøkene er usanne? Eller er det kanskje heller slik at alle bøkene har grepet hver sin flik av sannheten? Kan vi isåfall overføre dette til religionen og si at alle verdens religioner har grepet hver sin lille flik av sannheten?

3. Fortolkning og forståelse

Bibelen er skrevet på gresk og hebraisk av mennesker som levde langt herfra for flere tusen år siden. Når vi leser Bibelen i dag, tror du det er mulig for oss å forstå akkurat hva de mente med det de skrev? Tror du vi forstår det samme når vi leser Bibelen idag som det en jøde forsto for 2000 år siden? Er det mulig å oversette fra et språk til et annet uten at noe av meningen blir forandret? Er det mulig å oversette noe fra en kultur, eller fra en tid, til en annen uten at noe av meningen går tapt eller blir forandret?

Finnes det én «riktig» fortolkning av bibelen? Kan isåfall hvem som helst komme frem til denne? Er det lettere for en gruppe å komme frem til en «riktig» forståelse, eller kan det være lettere for spesielt utvalgte, f.eks. paven? Må man være spesielt intelligent for å kunne forstå en tekst «riktig» eller har det ikke noe med det å gjøre?

(For å arbeide videre med disse spørsmålene, se klasseromsøvelsen *Fortolkning av ord og uttrykk*)

4. Guds navn

Jehovas vitner mener det er galt å erstatte Guds navn i det gamle testamentet – «Jahve» eller «Jehova» – med navnet/tittelen «Gud». Vitnene mener at vi bør bruke det navnet som nevnes i Bibelen (navnet «Jehova» nevnes ca. 7000 ganger i det gamle testamentet). Men i jødisk-kristen tradisjon er det opp gjennom årene likevel blitt vanlig å bruke navnet «Gud» som et egennavn istedenfor «Jehova». Hvorfor har vi sluttet å bruke navnet Jehova tror du? Og hvorfor er det viktig for Vitnene å bruke akkurat det navnet som står nevnt i det gamle testamentet?

Tenk deg en gutt som bor i et arabisk land. Han heter Ali. Nå skal Ali flytte til Norge. Men siden Ali ikke er noe vanlig navn her i landet, er det noen som begynner å kalle ham for «Are». Hvordan ville Ali reagert på det tror du?

Tenk deg nå at Ali har levd mange år i Norge. Han er blitt voksen og har fått en sønn. Han vil gjerne at sønnen skal arve navnet hans, men tenker også at det kanskje kan være fint at sønnen får et navn som er mer vanlig i Norge. Sønnen får da navnet «Are», det samme som faren hadde blitt kalt da han var ung. Tror du Ali opplever at Are står ham fjernere enn om Are hadde fått navnet Ali istedenfor?

Hvor viktig er et navn? Er navn bare tilfeldige ord og bokstaver satt sammen på en bestemt måte? Eller er de noe mer enn det?

5. Når Guds rike kommer...

Jehovas vitner tror at når Guds rike kommer, skal Jesus sammen med 144 000 medregenter styre verden fra himmelen. Betyr dette at det gjennom hele menneskets historie kun finnes 144 000 rettferdige mennesker, hverken mer eller mindre? Betyr det at ingen mennesker kan gå fra å være rettferdige til å være urettferdige og omvendt, dvs. at alle er født enten rettferdige eller urettferdige?

I teksten står det «En liten gruppe på i alt 144 000...». Synes du 144 000 er en liten gruppe mennesker? Hvor stort må utgangspunktet være for at 144 000 kan sies å være en liten gruppe? Er 144 000 lite i forhold til jordens befolkning idag på ca. 6 milliarder? I forhold til alle mennesker som har levd og som skal leve på jorden? Går det an å tenke seg at så mange mennesker regjerer i fellesskap? Tror du hver enkelt stemme kan bli hørt og tatt hensyn til i en så stor gruppe mennesker?

Jehovas vitner tror at verden siden begynnelsen på 1900-tallet har befunnet seg i en «endetid». Bibelen sier nemlig at i «de siste dager» skal menneskene være «egoistiske, glade i penger, fare med skryt, være overmodige, snakke stygt om andre, være ulydige mot foreldre, utakknemlige, uten respekt for det hellige, ukjærlige og uforsonlige, fare med sladder, mangle selvbeherskelse, være rå, likegyldige for det gode, svikefulle, oppfarende, innbilske». Tror du menneskene oppfører seg verre i vår tid enn i tidligere tider? Tror du mennesker som oppfører seg dårlig kan begynne å oppføre seg bedre igjen? Tror du det finnes noe slikt som en endetid eller tror du verdenshistorien går sin gang i uendelighet?

6. Oppstandelse

Jehovas vitner tror på en oppstandelse, som innebærer at man blir skapt på nytt. Tenk deg at du er død og at kroppen din er råtnet bort. Tenk deg så at Gud skaper deg på nytt, altså f.eks. at Gud skaper et menneske som er helt likt deg slik du var på et gitt tidspunkt i ditt liv. Er dette mennesket deg? Om han skaper deg som 20-åring, mens du døde da du var 90, vil du da være den samme 20-åringen som du var da du levde? Eller vil du være en annen siden du nå har 90 års livserfaring? Kan noe som en gang har vært bli gjenskapt akkurat slik det var, uten at noe forsvinner eller blir lagt til?

7. Meningen med livet

Ifølge Jehovas vitner er «det å leve i harmoni med Gud nå og ha håp om evig liv i en verden der alt er i samsvar med Guds vilje» det som gir livet mening. Opplevelse av mening er altså på den ene side knyttet til håpet om evig liv i Guds rike (som snart skal komme), på den annen side til det å leve i harmoni med Gud her og nå.

Men kan det ikke bli vanskelig å finne harmoni her og nå dersom håpet og drømmen om det som snart skal komme er svært sterk? Om ikke annet er det vel fare for å bli utålmodig? Eller er det kanskje helt omvendt: er det mye lettere å finne ro, trygghet og harmoni her og nå nettopp på grunn av vissheten om herligheten som venter oss?

Men «håp» og «visshet» er jo vanligvis ikke det samme. Går det an å håpe og tro så sterkt at håpet og troen nærmer seg visshet og sikkerhet? Men hvis man er blitt helt sikker i sin sak, har man da noe behov for håpet eller troen? Hva er etter din mening viktigst for å ha et godt og meningsfullt liv: sikkerhet og visshet eller tro og håp? Er det gjennom vissheten eller gjennom håpet at vi oppnår harmoni og trygghet?